ЗРОЗУМІЙ! ЦЕ ПРОСТО!

Двокрапка у безсполучниковому складному реченні

Українська мова 9 клас

Розглянемо такі питання:

1.Ознаки безсполучникового складного речення (БСР)

2.Правила вживання двокрапки у БСР

1

ПРИГАДАЙ! ЦЕ ЗНАЄШ!

Складається з **двох і більше простих речень** (має дві і більше граматичні основи)

Частини **речення об'єднані за змістом та інтонаційно, без сполучників та** сполучних слів

Безсполучникове складне речення

Пам'ятайте серцем: наша мова - пісня

[ ] : [ ]

Розділові знаки:

кома, крапка з комою, двокрапка, тире

2

Випишіть безсполучникові складні речення(БСР), підкресліть граматичні основи, накресліть схеми

1.Реве, стогне завірюха, котить, верне полем; стоїть Катря серед поля, дала сльозам волю.

[ ] ; [ ]

2.Умивай же біле личко дрібними сльозами, бо вернулись москалики іншими шляхами.

3. Мале дитя коло його на сонці куняє, а тим часом старий кобзар Ісуса співає.

4.З ним забула чорнобрива шляхи, піски, горе: він, як мати, привітає, як брат, заговорить.

[ ] : [ ]

Натисніть, щоб перевірити

?

3

ПОВТОРИ! ЦЕ ПОТРІБНО!

Змістові відношення між частинами безсполучникового складного речення (БСР)

Частини БСР
ОДНОРІДНІ, рівноправні,
не підпорядковані одна одній
(*як у складносурядному реченні*)

[Реве та стогне Дніпр широкий] і ,

[сердитий вітер завива].

[ ] і [ ] ,

4

ПОВТОРИ! ЦЕ ПОТРІБНО!

Змістові відношення між частинами безсполучникового складного речення (БСР)

Частини БСР
НЕОДНОРІДНІ,
одна з яких пояснює іншу
(*як у складнопідрядному реченні*)

Що?

що

[Я знаю] : [мова мамина – свята].

Що?

( ) : ( )

5

ПЕРЕКОНАЙСЯ, ЩО ЗНАЄШ!

А . Запишіть спочатку БСР з однорідними частинами, потім з неоднорідними

Небо все яснішає, з-за видноколу показується повний місяць.

Сім’я міцна – горе плаче.

Гули бджоли, щебетало птаство.

Не вчи плавати щуку: щука знає цю науку.

Іду і бачу: в її очах стоять дві хрустальні росинки.

Б. Перетворіть ці речення на сполучникові, запишіть їх, у дужках вкажіть складнопідрядні вони чи складносурядні

Натисніть, щоб перевірити

?

6

А. З однорідними частинами

Небо все яснішає, з-за видноколу показується повний місяць.
Гули бджоли, щебетало птаство.

З неоднорідними частинами

Сім’я міцна – горе плаче.
Не вчи плавати щуку: щука знає цю науку.
Іду і бачу: в її очах стоять дві хрустальні росинки.

Б.

Небо все яснішає, ***і*** з-за видноколу показується повний місяць. *(Скл.сур.)*
Гули бджоли, *та* щебетало птаство. *(Скл.сур.)*

Якщо сім’я міцна, *то* горе плаче. *(Скл.підр.)*
Не вчи плавати щуку, *бо* щука знає цю науку. *(Скл.підр.)*
Іду і бачу, *що* в її очах стоять дві хрустальні росинки. *(Скл.підр.)*

ЗРОЗУМІЙ! ЦЕ ПРОСТО!

Якщо БСР подібне до складнопідрядного,

частини його неоднорідні,

то в БСР може ставитися ДВОКРАПКА

:

ЗРОЗУМІЙ! ЦЕ ПРОСТО!

ДВОКРАПКА ставиться, якщо :

друга частина БСР розкриває зміст першої,

доповнює її, конкретизує

(можна поставити питання ***а що? а як? і що побачив, почув?..***)

тобто , а саме

[ ] : [конкретизація
пояснення
доповнення]

тобто , а саме

Така судьба усіх співців чудових: їх тернами увінчує життя.

9

ЗРОЗУМІЙ! ЦЕ ПРОСТО!

ДВОКРАПКА ставиться, якщо :

друга частина БСР вказує на причину того,

про що йдеться в першій

(можна поставити питання ***чому?***)

бо , тому що

[ ] : [причина]

бо , тому що

Ліс стоїть задумливий: йому ось-ось треба своє пишне вбрання скидати.

10

Виконай! Ти зможеш!

Спишіть, розставте розділові знаки

Не сотвори собі кумира : кумир витворює раба.

Я давню істину увірував глибоко: найвища мудрість в простоті високій.

Дивися : час – великий диригент – перегортає ноти на пюпітрі.

З природою найкраще навзаєм: слід за любов платити їй любов'ю.

Натисни, щоб перевірити

?

11

«ТРЕТІЙ ЗАЙВИЙ»

Спишіть, поставте розділові знаки, підкресліть граматичні основи,визначте речення прості та складні. Знайдіть “зайве”

Ми раптом поїхали поволі: попереду нас ішла отара овець. (Складне)

“Зайве”, бо просте

І на тім рушничкові оживе все знайоме до болю: і дитинство, й розлука, й твоя материнська любов. (Просте)

Пам’ятаю: мислі шалено летіли, наздоганяючи одна одну. (Складне)

Натисни, щоб перевірити

?

12

ПОПРАЦЮЙ ІЗ ТЕКСТОМ!

Перепишіть текст. Поставте розділові знаки. Поясніть правила вживання двокрапки

1. Прислів’я і приказки стислі крилаті вислови в них утілено житейську мудрість і філософію народу. 2. Українські прислів’я і приказки охоплюють усі аспекти життя людини радість і сум горе і щастя любов і ненависть. 3. Люди кажуть Посієш вчасно – збереш рясно. 4. І жодного слова звідси не викинеш тут сконцентровано багатовіковий досвід народу.

Натисни, щоб перевірити

?

13

ПЕРЕВІР СЕБЕ!

1. Прислів’я і приказки – стислі крилаті вислови : в них утілено житейську мудрість і філософію народу. 2. Українські прислів’я і приказки охоплюють усі аспекти життя людини : радість і сум, горе і щастя, любов і ненависть. 3. Люди кажуть: “ Посієш вчасно – збереш рясно ”. 4. І жодного слова звідси не викинеш: тут сконцентровано багатовіковий досвід народу.

1,4 речення – двокрапка у БСР;
2 речення – двокрапка у простому реченні після узагальнювального слова перед однорідними членами речення;
3 речення – двокрапка у реченні з прямою мовою

ТЕСТИ

ПЕРЕВІР СВОЇ ЗНАННЯ!

(оберіть одну правильну відповідь та натисніть на відповідну літеру)

1. Складним безсполучниковим є речення

А Я залишуся в серці твоєму на сьогодні, назавжди, навік.

Б Усе в чеканні: спілі краплі рос, земля і місяць, вишні і тополі.

В Бери до серця і затям: душа творця не переквітне.

Г Сонце блищить, а мороз тріщить.

Правильно

Неправильно

15

ПЕРЕВІР СВОЇ ЗНАННЯ!

2. Як пояснити двокрапку у реченні *У душі хлопець непокоївся: весна видалася засушливою*

А Перша частина БСР доповнює, конкретизує другу

Б Друга частина БСР вказує на причину того, про що йдеться у першій

В Узагальнювальне слово стоїть перед однорідними членами речення

Г Слова автора стоять перед реченням із прямою мовою

Правильно

Неправильно

16

ПЕРЕВІР СВОЇ ЗНАННЯ!

3. Між частинами БСР треба поставити двокрапку *(розділові знаки пропущено)*

А Весна іде красу несе.

Б Я знову вгадую приїдеш ти чи ні?

В Ще сонячні промені сплять досвітні огні вже горять.

Г Сонце заходить гори чорніють пташечка тихне поле німіє.

Правильно

Неправильно

17

ПЕРЕВІР СВОЇ ЗНАННЯ!

4. Після речення *Гамір умить стих…* треба поставити двокрапку, якщо серед варіантів його продовження вибрати

А навіть дерева стоять безшелесно.

Б усе навколо принишкло.

В навколо запанувала дзвінка тиша.

Г пролунав дзвоник на урок.

Правильно

Неправильно

ПЕРЕВІР СВОЇ ЗНАННЯ!

5. Установіть відповідність

1.Двокрапка у простому реченні після узагальнювального слова

2.Двокрапка у БСР, друга частина якого виражає причину того, про що йдеться у першій

3.Двокрапка у БСР, друга частина якого розкриває зміст першої, конкретизує, доповнює її

4.Двокрапка у реченні з прямою мовою

А. Важливо пам’ятати людина має бути щирою, привітною.

Б. Олеся промовляла тихо Прощайте матінко моя рідна…

В. Земля жива вона все чує і знає.

Г. Струмки полощуть срібло тиші в росі купається трава.

Д. Скрізь на подвір’ї і в саду і на городі все тяглося до сонця й раділо йому.

Натисніть, щоб перевірити ?

ПЕРЕВІР СВОЇ ЗНАННЯ!

6. Установіть відповідність

1. Безсполучникове з однорідними частинами

2.Безсполучникове з неоднорідними частинами

3. Складносурядне

4.Складнопідрядне

А. Нація, яка хоче панувати, повинна й мати панську психіку народу володаря.

Б.Раптом я зупинилась: мене знову хтось узяв за лікоть.

В. Цілу ніч надворі виє хуга, плаче, деренчить в віконнім склі

Г. Зелена трава горить-палає зеленим вогнем, на її довгих листочках грає і сяє чиста роса.

Д. Чи справді так було, чи, може, хто збрехав…

Натисніть, щоб перевірити

?

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

Савченко Тетяна Олександрівна,
учитель української мови та літератури
гімназії №109 ім.Т.Г. Шевченка
Печерського району м. Києва